א. אין דער היינטיקער סדרה[1] זאגט די תורה דעם דין פון „בכור שור או בכור כשב או בכור עז" — אז „לא תפדה קודש הם את דמם תזרוק גו' ואת חלבם תקטיר גו' ובשרם יהי' לך (צו די כהנים) כחזה התנופה וכשוק הימין לך יהי'".

שטעלט זיך רש"י אויף די וועריטער „כחזה התנופה וכשוק הימין" און איז מפרש: „של שלמים שנאכלים לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם לשני ימים ולילה אחד אף הבכור נאכל לשני ימים ולילה אחד".

דאַרף מען פאַרשטיין:

רש"י הויבט אָן (ביי שלמים) מיט צוויי פרטים — (א) (וועו קען זיי עסן) „לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם"[2] (ב) (וען זיי ווערן געגעסן) „לשני ימים ולילה אחד" — און איז מסיים בלויז מיט איין פרט: „אף הבכור נאכל לשני ימים ולילה אחד";

איז תמוה — ממה־נפשך: אויב רש"י איז משמיט די וועריטער ביי בכור וויל ער האַלט[3] אַז בכור נאכל נאָר לזכרי כהונה[4] — האָט ער ניט געדאַרפט ברענגען די וועריטער ביי שלמים[5]; און אויב אויך בכור נאכל „לכהנים לנשיהם וכו'" — פאַרוואָס איז ער זיי משמיט ביי בכור?

ומובן אז מען קען ניט זאָגן, אַז ווייל ער וויל מקצר זיין בלשונו איז רש"י משמיט אַ דין!

ונוסף ע"ז — לפ"ז האָט ער אויך ניט געדאַרפט זאָגן די וועריטער „(אף הבכור) נאכל לשני ימים ולילה אחד", נאָר שרייבן בקיצור: „אף הבכור כן"[6], אַדער בכלל אויסלאָזן דעם גאַנצן סיום „אף הבכור וכו'"[7].

די תמי' איז נאָך גרעסער: דער מקור פון דעם פירוש רש"י איז אין ספרי[8] וגמרא[9], און אין די ביידע ערטער ווערט אינגאַנצן ניט דערמאָנט דער פרט פון „(נאכלים לכהנים) לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם", ניט ביי שלמים און ניט ביי בכור — עס שטייט בלויז „מה שלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד אף בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד" — און רש"י איז (משנה פון ספרי וגמרא און איז) מוסיף דעם פרט בפירושו.

ב. דערנאָך איז רש"י מעתיק די וועריטער „לך יהי'" און איז מפרש: „בא ר' עקיבא ולמד הוסיף לך הכתוב הוי' אחרת שלא תאמר כחזה ושוק של תודה שאינו נאכל אלא ליום ולילה".

---

1) יח, יז־יח.

2) כ"ה בדפוסים שלפנינו. אבל בדפוס ראשון (ורוב כת"י רש"י שתח"י. וכ"ה גירסת הרא"ם) — „לכהנים ולנשיהם". ובדפוס שני „לכהנים לנשיהם ולבניהם". ובא' מכת"י רש"י (שתח"י) „לנשיהם לבניהם ולעבדיהם" (בלי תיבת „לכהנים").

3) ע"ד ההלכה, י"א כן (רשב"א נדרים יא, ב בשם הראב"ד. אבל ראה לח"מ להל' נדרים פ"א הי"א).

4) ומש"נ בפסוק שלאח"ז „כל תרומות הקדשים גו' ולבנותיך" — עכצ"ל דלא קאי אכולן (ראה רש"י שם „כללה בתחלה וכללה בסוף", והרי „בתחלה" איירי במתנות שנאכלות רק לזכרי כהונה (לעיל פסוק ט־י)).

5) וברי"א עה"ת כאן משמע שלא גריס תיבות אלו ברש"י.

6) וברי"א משמע דכן היתה גירסתו בפירוש רש"י.

7) ולהעיר שכ"ה בב' כת"י רש"י שתח"י.

8) עה"פ.

9) זבחים נז, א.

דאַרף מען פאַרשטיין:

א) ווי גערעדט כמה פעמים, איז רש"י מעתיק דעם שם בעל המאמר נאָר אין פאַל וועט דאָס איז מוסיף אין הבנת הפירוש — ובנדו"ד: וואָס ווערט דאָ בעסער פאַרשטאַנדיק דורך דער ידיעה אַז דעם מאמר האָט געזאָגט ר' עקיבא?

ב) וואָס איז די אריכות הלשון „בא ר' עקיבא ולמד" — רש"י האָט געדאַרפט זאָגן בקיצור (כדרכו בכ"מ) „אמר ר' עקיבא"?

דער מקור פון מאמר ר"ע איז אין ספרי[8] וגמרא[9], און דאַרטן איז אויך אָ לשון בלתי רגיל „קפץ ר"ע". אַבער דאַרטן איז דאָס פאַרשטאַנדיק, ווייל ער קומט אינמיטן אָ שקו"ט: פריער האָט מען געפרעגט די שאלה „לפני חכמים בכרם ביבנה[10] כו' נענה ר' טרפון כו'", האָט ר' יוסי הגלילי געפרעגט אָ קשיא וואָס ר' טרפון האָט ניט געקענט פאַרענטפערן[11], איז אַן אַנדערער אַריין אין דער שקו"ט — „קפץ ר' עקיבא . . אמר כו'" — אַבער ווי פאָסט דאָ בפרש"י דער לשון „בא ר' עקיבא" וועט די גאַנצע שקו"ט ווערט ניט דערמאָנט?

ג) אַז בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד דאַרף מען ניט אַנקומען צו אָ הוספה „לך יהי'" (הוסיף לך הכתוב הוי' אחרת") — דעם דין לערנט מען אָפ פון פסוק „שנה בשנה" (אין פ' ראה[12]), ווי רש"י איז דאַרטן מפרש „למד שנאכל (בכור) לשני ימים ולילה אחד"[13].

ד) ע"ד הפשט — פון וואַנעט איז דער הכרח אַז „לך יהי'" איז אָ ריבוי („הוסיף לך הכתוב הוי' אחרת")?

ג. דער ביאור בכל זה:

רש"י'ן איז שווער דער יתור הלשון אין אונזער פסוק[14]. דלכאורה: נאָך דעם ווי עס שטייט „ובשרם יהי' לך" (אַז דער בשר הבכור באַלאַנגט צום כהן), וואָס קומען מוסיף זיין אויף דעם די ווער־טער „כחזה התנופה וכשוק הימין (לך יהי')"? — דערפאַר לערנט רש"י אַז די ווערטער קומען לערנען אָ דין, אין וואָס פאַר אַן אופן ווערט „בשרם" נאכל.

אויב מ'זאָל אַבער זאָגן אַז די ווערטער קומען בלויז אַנווייזן דעם זמן האכילה — „לשני ימים ולילה אחד" ווי חזה ושוק של שלמים — איז ניט פאַר־שטאַנדיק: פאַרוואָס דאַרף דער פסוק מרמז זיין, זאָגן דעם דין דורך פאַר־גלייכן צו אַן אַנדער קרבן — מיט די ווערטער „כחזה התנופה וכשוק הימין", און בפרט אַז דאָן איז ערשט ניט קלאָר צי דאָס מיינט „של שלמים שנאכלים . . לשני ימים ולילה אחד" אדער „של

---

10) כ"ה בזבחים שם. וי"ג כן גם בספרי (ראה ספרי מהדורת האראוויץ).

11) ו„נסתלק (נשתתק) ר' טרפון" (זבחים שם. ועד"ז בספרי (ראה מהדורא הנ"ל)).

12) טו, כ.

13) במפרשים (ר"ם, גו"א ועוד) הקשו ל"ל ב' לימודים (ולהעיר שבספרי כאן (וכן בבכורות כו, ב) הם ב' דיעות, נלמד מכתוב דידן, או מהכתוב „שנה בשנה"). אבל ע"ד הפשט י"ל שאין זו קושיא (כ"כ), כי כו"כ מצות ודינים נשנו במשנה תורה.

והקושיא שבפנים היא — מנ"ל לרש"י (ע"ד פשש"מ) לדרוש התיבות „לך יהי'" לריבוי, והלימוד („שלא תאמר כחזה ושוק של תודה") לשלול הספק בקרא ילמוד מן הכתוב „שנה בשנה". וראה לקמן בפנים סעיף ו.

14) ראה גם באר יצחק לפרש"י כאן.

---

*) בגו"א (וראה נחלת יעקב) תי' דב' הפירושי רש"י הם לב' הדיעות. אבל כמדובר כמ"פ (וראה הנעתק בלקו"ש חט"ו ע' 392 הערה 13), אין לומר שרש"י מפרש במקום א' כדיעה א' ובמ"א כדיעה הפכית, שהרי מפרש פשש"מ, ואא"פ שפשוטו של מקרא אחד — יסתור פשוטו דמקרא שני!

תודה[15] שאינו נאכל אלא ליום ולילה", און מען דאַרף האָבן נאָך אַ הוספה ולימוד "לך יהי' — הוי' אחרת"

— עס האָט געדאַרפט שטיין קלאָר ובקיצור: "ביום הקריבו יאכל ומחרת"[16]!

דערפון איז רש"י מכריח, אַז מיט די וועדטער "כחזה התנופה וכשוק הימין" מיינט מען מער ווי דעם איין דין (— נאָר צוויי דינים): "שנאכלים (א) לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם (ב) לשני ימים ולילה אחד".

ד. עפ"ז איז אויך פאַרשטאַנדיק פאַרוואָס רש"י לערנט אַרויס "שלא תאמר כחזה ושוק של תודה" פון "לך יהי'", און וויל זיך ניט פאַרלאָזן אויפן פסוק "שנה בשנה" (אין פ' ראה):

אויב מ'זאָל זאָגן, אַז אין אונזער פסוק איז ניטאָ קיין לימוד וועגן זמן אכילת בכור, וועט אויסקומען, אַז מיט "כחזה התנופה וכשוק הימין" מיינט דער פסוק בלויז איין דין — "נאכל לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם";

וועדט שוועך כנ"ל: פאַרוואָס זאָגט דער פסוק דעם דין מיט אַ רמז ("כחזה התנופה וכשוק הימין") און — ניט בפירוש, ובפרט אַז פאַר דעם שטייט יאָ בפירוש[17] — (ביי "תרומת מתנם לכל תנופות בנ"י") — "לך נתתים ולבניך ולבנותיך" (און במילא וואָלט מען געוואוסט אויך — נשיהם ועבדיהם[18])?

דערפאַר לערנט רש"י, אַז "לך יהי'" קומט קלאָר מאכן דעם דין פון "שני ימים ולילה אחד", ובמילא, אַז מיט די וועדטער "כחזה התנופה וכשוק הימין"[19] קומט דער פסוק זאָגן צוויי דינים[20], סיי אַז נאכל לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם, און סיי אַז נאכל לשני ימים ולילה אחד.

עס בלייבט אָבער ניט פאַרשטאַנדיק (כנ"ל): פאַרוואָס איז רש"י מסיים בלויז מיט איין פרט — "אף הבכור נאכל לשני ימים ולילה אחד"?

ה. דער ביאור בזה:

די צוויי פירושי רש"י ("כחזה התנופה וכשוק הימין" און "לך יהי'") זיינען ניט באַזונדערע אָפּגעטיילטע פירושים, נאָר דאָס איז איין המשך[21]: רש"י זאָגט דעם לימוד פון שלמים, און דער סיום פון דעם זיינען די וועדטער "אף הבכור"[22]

— אַזוי ווי דיני חזה ושוק של שלמים, אַזוי זיינען דיני הבכור:

און דערנאָך הויבט אָן רש"י און זאָגט אַ צווייטן ענין: בנוגע דעם דין הנ"ל "נאכל לשני ימים ולילה אחד" (איז דאָ אַ

---

15) ואף שחזה ושוק נאמר גבי שלמים (צו ז, כט ואילך) — הרי ע"פ פרש"י (שם, יד) "חרץ מחזה ושוק שזה כמו שמפורש למטה . . והתודה קרוי' שלמים" — גם תודה בכלל זה [משא"כ ע"ד ההלכה שנק' דבר הלמד ממ"א (בהיקש) — ספרי וזבחים שם. וראה המשך הגמ' דגם לרע"ק נק' (עכ"פ) "הימנו ודבר אחר"]. ולהעיר מפרש"י פרשתנו לעיל (יח, יא) — שמתחיל בתודה.

16) ע"ד צו ז, טז.

17) פרשתנו יח, יא. ועד"ז לקמן פסוק יט.

18) מכיון שאין ההגבלה דזכרי כהונה. ולהעיר מרש"י לעיל שם "לרבות אשתו". ואכ"מ.

19) כי מהתיבות "לך יהי'" בפ"ע אין יודעים שנאכל לשני ימים כו'.

20) ופשוט שאין להקשות על הפסוק עצמו: למה אמר הדין (דנאכל לשני ימים כו') גם כאן (כיון שנשנה במשנה תורה) — שהרי אדרבא מקום אמירת דיני בכור הוא כאן.

21) ע"ד רש"י שלפני זה (יח, ט) — ג' ד"ה: כל, מנחתם, אשר. ובכ"מ.

22) ובפרט לגירסת הריב"א בפרש"י (כנ"ל הערה 6) "אף הבכור כן". ובאו"א קצת י"ל ש"אף הבכור" הוא התחלת הענין שלאח"ז (כדלקמן).

המשך ופירוש[23] — „לך יהי׳ בא ר׳ עקיבא ולמד כו״):

בא דעם פרט איז ניט געניג (דער לימוד פון) די וועריטער „כחזה התנופה וכשוק הימין (של שלמים)״ — ווייל מען קען מיינען „כחזה וכשוק של תודה שאינו נאכל אלא ליום ולילה״ — נאר מ׳מוז אנקומען (אויך) צו די ווייטער־דיקע וועריטער „לך יהי״, „הוסיף לך הכתוב הוי׳ אחרת״.

עפ״ז איז אויך פארשטאנדיק וואס רש״י איז מדייק „בא ר׳ עקיבא ולמד״: ער וויל דערמיט קלאר מאכן אז דער פירוש איז ניט א התחלת ענין — וואס דעמאלט פאסט ניט דער לשון „בא ר׳ עקיבא״ — נאר ס׳איז א המשך (און אינמיטן דעם פירוש בקשר) צו די פריערדיקע וועריטער „לשני ימים ולילה אחד״;

רש״י באוואַרנט[24] די קשיא אויף „לשני ימים ולילה אחד״ — פארוואס פארגלייכט מען בכור צו שלמים און ניט צו תודה — און זאגט: „בא ר״ע ולמד הוסיף לך הכתוב הוי׳ אחרת כו׳״.

ו. לאחרי כל הנ״ל קען א תלמיד ממולח פרעגן, אז דער לשון הפסוק איז ניט אינגאנצן גלאטיק:

וויבאלד דער פסוק חזר״ט איבער דעם זעלבן לשון „יהי׳ לך . . לך יהי״ — איז מסתבר צו זאגן, אז דאס רעדט זיך אין דעם זעלבן ענין, כדי לחזקו[25],

[ע״ד ווי אין אנהויב פון פ׳ שלח[26] שטייט „איש אחד איש אחד למטה״, ועד״ז ביי די קרבנות הנשיאים שטייט[27] „נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום״ — וואס רש״י איז דארט ניט מפרש דעם כפל הלשון, ווייל ע״ד הפשט איז דאס כדי לחזק ולהדגיש הענין]:

אבער לויטן ביאור הנ״ל קומט אויס, אז דער ערשטער טייל פון פסוק — „ובשרם יהי׳ לך כחזה התנופה וכשוק הימין״ — איז (ניט א דין פרטי, נאר) א דין כללי, א כללית׳דיקער צוגלייכן צו חזה ושוק של שלמים (אין מער ווי איין פרט: נאכל לכהנים לנשיהם כו׳, און נאכל לשני ימים כו׳); און דער לשון „לך יהי״ בסיום הפסוק קומט מרבה זיין איין פרט אין דעם דין פון זמן אכילתו?

דערפאר איז רש״י מדגיש, אז דעם מאמר האט געזאגט ר׳ עקיבא — ולשיטתו אזיל, וואס ער האלט ניט אז „דברה תורה כלשון בני אדם״[28], און א כפל לשון אין תורה איז ניט לשם חיזוק וכיו״ב, נאר בכדי צו מרבה זיין אן ענין נוסף — „לשונות ריבויין הן״[29]: און דערפאר לערנט ער אויך בנדו״ד[30], אז

---

23) אבל להעיר דבב׳ כת״י רש״י שתח״י כל ד״ה זה ליתא (וכן צויין לכמה כת״י עד״ז בבערלינער מהד״ק). כן להעיר מב׳ כת״י רש״י (הנ״ל הערה 7) שהתיבות „(אף הבכור) נאכל . . אחד״ ליתא.

24) כדרכו בפירושו על התורה (ועל הש״ס) — ששולל הקושיות מבלי להביאם (דלא כסגנון התוס׳ — „וא״ת כו׳ וי״ל״) מלבד במקומות ספורים מפני טעם מיוחד שבכאו״א מהם.

ולדוגמא לעיל (יח, ו): לכם כו׳ יכול כו׳ ת״ל — כי פשש״מ של „לכם״ מכריח הפי׳ „הדיוט״.

25) בסגנון חז״ל (יומא נא, ב. וש״נ) שנה הכתוב עליו לעכב.

26) יג, ב.

27) נשא ז, יא.

28) תוד״ה רבי יונתן (הא׳) סוטה כד, ב. וש״נ. וראה הנסמן בהערה הבאה. אנציקלופדי׳ תלמודית ע׳ דברה תורה כלשון בני אדם, וש״נ. הדרן (הא׳) לפסחים שנדפס בהגש״פ (קה״ת, תשל״ט) ע׳ תקכא.

29) ירושלמי שבת פ״ט ה״ב. יבמות פ״ח ה״א. ריש נדרים. סוטה פ״ז ה״ה (וראה פני משה שם. ושם, דכן צריך לגרוס בתוד״ה טורטני סוטה לד, א).

30) לדעת כמה ראשונים גם הסוברים דברה תורה כלשון בנ״א ואין דורשין הכפילות היינו דוקא כאשר הדרשה היא נגד משמעות הכתוב (ראה

„לך יהי״ איז אַ ריבוי — „הוסיף לך הכתוב הוי׳ אחרת״.

[און מ׳קען ניט פרעגן: ווי קען רש״י לערנען ווי שיטת רע״ק (אַז לא אמרינן דברה תורה כלשון בנ״א) — בשעת רש״י נעמט אָן אין דרך הפשט אַז דברה תורה כלשון בנ״א, כדמוכח פון דעם[31] וואָס ר״ע לערנט[32] אַז דער כפל לשון „איש אחד איש אחד למטה״ קומט מרבה זיין אַז עס זיינען געווען כ״ד מרגלים, און רש״י לערנט (כפשש״מ[33]) אַז עס זיינען געווען בלויז י״ב[34] מרגלים?

— ווייל דאָרטן רעדט זיך וועגן צוועלף פאָרשידענע במעלתם[35] שבטים[36], איז פאָרשטאָנדיק (ע״ד הפשט) אַז דער פסוק וויל מדגיש זיין אַז יעדער שבט האָט געהאַט „איש אחד״, און דערפאַר איז ער כופל „איש אחד איש אחד״ (ועד״ז „נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום״ ביי די קרבנות הנשיאים); משא״כ בנדו״ד איז דאָך דער כפל והדגשה „לך יהי״ איבעריק[37]].

ז. מיינה של תורה שבפירוש רש״י:

אין ספרי[8] וגמרא[9] איז דאָ אַ הו״א צו פאַרגלייכן בכור צו חטאת ואשם — ווייל זיי אָלע זיינען „מתנה לכהנים״ — און לערנען „מה חטאת ואשם ליום ולילה אף בכור ליום ולילה״; אַבער רש״י בפירושו באַוואַרנט בלויז „שלא תאמר כחזה ושוק של תודה״.

בפשטות איז דער טעם, ווייל רש״י שטעלט זיך אויפן פסוק „כחזה התנופה וכשוק הימין״ וואָס קען ניט געטייטשט ווערן אויף חטאת ואשם (וועלכע באַלאַנגען אינגאַנצן צום כהן)[38]; משא״כ אין ספרי וגמרא וואו די שקו״ט צו וועלכן קרבן בכור וועלן צוגעגליכן איז (ניט מצד דעם פסוק „כחזה התנופה גו״, נאָר) מצד הסברא.

אַבער י״ל אַז אין דעם איז אויך דאָ אַן ענין ע״ד הרמז:

„בכור״ איז אַ רמז אויף אידן — „בני[39]

אנציקלופדי׳ שם ע׳ פ־פא, וש״נ), ועפ״ז בנדו״ד לכו״ע דרשינן „לך יהי״ (וראה לקמן הערה 37).

אבל לדעת רש״י (נדרים ג, א. וראה ר״ן שם ד״ה הניחא), למ״ד זה — בכ״מ לא דרשינן.

31) וכדמוכח ג״כ מזה שלא פרש״י הלשונות כפולין שנחלקו בהם רע״ק ור״י (ועוד) — ראה המובא באנציקלופדי׳ שם (אבל י״ל שמשם אין ראי׳ לנדו״ד, כבהערה 37).

32) ירושלמי סוטה שם.

33) ד״ואלה שמותם״ (שלח יג, ד) ומונה רק י״ב, ומסיים עוה״פ (שם, טז) „אלה שמות האנשים גו״.

34) ראה רש״י שלח שם, כג. יד, כז.

35) במעלות השייכות לריגול ולכיבוש הארץ. כמו הגבורים יותר, ראשי הדגלים וכו׳.

36) לכאורה קשה מפרשות המשכן (תרומה כה, לב־לג: שם לה (משולש!) וכ״פ לאח״ז) — וי״ל דשם הוא מפני החיבה, וכפרש״י (ח״ש כד, מב) יפה שיחתן כו׳ כפולה בתורה.

ועפ״ז מובן ג״כ זה ש(רובם של) פרשות המשכן נכפלו ונשלשו בתורה (כמשנ״ת בארוכה בלקו״ש חט״ז ע׳ 461 ואילך).

---

*) אבל ראה שד״ח כרך ט׳ כללי הפוסקים (ס״ח אות ד) — אם הפירוש לנדרים הוא מרש״י.

37) ואינו דומה להרבה לשונות כפולין שלא פרש״י בהם כלום — כי ע״ד הפשט יש לחלק בין הכפלת תיבה אחת להכפלת כמה תיבות (כבנדו״ד. וכן הא דפ׳ שלח וקרבנות הנשיאים).

ואולי גם ע״ד ההלכה כן הוא, ולכן גם ר׳ ישמעאל שס״ל דברה תורה כלשון בנ״א (תוד״ה רבי יונתן הנ״ל. וראה מקומות שבהערה 29. אנציקלופדי׳ שם), דריש „לך יהי״ לרבות בכור בעל מום שהוא מתנה לכהן (זבחים שם). אלא שבספרי כאן לפנינו לימוד זה אינו לר״י („ד״א . . להביא את הבכור בעל מום כו״), ועפ״ז ר״י לא דריש „לך יהי״. ולהעיר ממדרש לקח טוב כאן.

38) בראי״ם כאן „לא ידענו מזה אם . . של שלמים אם לחזה ושוק של חטאת״. וכבר תמה עליו בנחלת יעקב כאן, ע״ש באורך.

39) שמות ד, כב.

בכורי ישראל"[40]; בכור אדם (ע"ש אדמה לעליון[41], חלק אלקה ממעל) איז די נפש האלקית, און בכור בהמה (טהורה) איז די נפש הבהמית פון אַ אידן (און דער־פאַר זאָגט דער פסוק „בכור שור . . כשב . . עז", וואָס זיינען, כידוע[42], די דריי כללות'דיקע סוגים אין נפש הבהמית שבישראל).

איז רש"י בפירושו עה"ת דאַרף ניט באַוואַרענען ושולל זיין אַז בכור איז גלייך צו חטאת ואשם — ווייל מצד פשוטו של מקרא, ווו עס ווערט מודגש די פשטות פון אַ אידן, איז ניטאַ קיין קס"ד אפילו אַז אַ איד (מצד עצמו) האָט אַ שייכות צו חטאת ואשם.

בנוגע דער נפש האלקית פון אַ אידן, שטייט אין זהר[43] בפשטות ופשיטות אויפן פסוק[44] „נפש כי תחטא" — „תוהא", אַז אפילו אין בחי' נפש, די נידעריקסטע דרגא פון (די חמשה[45] שמות שנקראו ל)נפש האלקית, איז אַ תמי' ופליאה ווי קען זי דורכפאַלן אין אַ חטא.

טוט דאָ אויף רש"י נאָך אַ גרעסערן חידוש, אַז אפילו בכור בהמה — די נפש הבהמית פון אַ אידן — איז (מצד עצמו) ניט שייך צו אַ חטא[46]; און נאָכמער: אפילו „בשרם" — דער גוף[46] הגשמי שלו — איז אויך ניטאַ קיין קס"ד צו פאַרגלייכן אים — מאָכן אַ שייכות — צו אַ חטאת ואשם.

נאָר „כחזה התנופה וכשוק הימין" — של שלמים: דאָס וואָס די נפש האלקית פון אַ אידן איז ירדה ונתלבשה אין אַ נפש הבהמית און אין אַ גוף גשמי, איז בכדי ער זאָל דערפון מאָכן אַ שלמים — שלום בעולם[47] — אַז אויך עולם הזה התחתון, הגשמי והחומרי, זאָל ווערן אַ דירה לו ית'.

ח. וואָס דאַרף רש"י יע שולל זיין — „שלא תאמר כחזה ושוק של תודה":

אויך תודה איז אַ קרבן שלמים[48], אָבער ענינה איז, אַז פריער איז דער אדם געווען אין אַ מצב של סכנה, און ער איז דערפון געראָטעוועט געוואָרן אין אַן אופן בלתי רגיל, בדרך נס[49] (און דערפאַר ברענגט ער אַ קרבן תודה); וואָס אין עבודה רוחנית מיינט עס, אַז דער מענטש האָט אַ גרויסן נסיון און שוועריקייטן בעבודתו ית', וואָס שטעלן אין סכנה חייו הרוחנים, נאָר ער „ראָטעוועט" זיך פון דעם מצב דורך אַ „נס" — דורך אַן עבודה בלתי רגילה (שהרגל נעשה טבע), דורך מסירת נפש שלמעלה מטעם ודעת.

און דערפאַר איז דאָ אַ קס"ד, אַז אע"פ וואָס אַ איד (מצ"ע) איז ניט שייך צו חטאת ואשם, אָבער מצד גופו ונפשו הבהמית איז ער שייך צו נסיונות וכיו"ב של סכנה, אַזוי, אַז די „שלמים" — דער

40) ולהעיר שכללות דין בכור הוא מפני דויהרוג ה' כל בכור בארץ מצרים (בא יג, טו), שמכה זו היא מפני ש„ותמאן לשלחו (בני בכורי ישראל, ולכן) הנה אנכי הורג את בנך בכורך" (שמות שם, כג).

41) של"ה (כ, ב. שא, ב. ובכ"מ).

42) קונטרס התפלה פ"ח. ספר השיחות תורת שלום ע' 10.

43) ח"ג יג, ריש ע"ב. טז, א.

44) ויקרא ד, ב.

45) ב"ר פי"ד, ט.

46) ראה תניא (פ"א, פ"ז) דנה"ב וגוף שבישראל הוא מק"נ, שהיא שד משדין יהודאין שענינו היצה"ר לתאוות היתר (שם פ"ח), והיצה"ר לתאוות איסור הוא שד משדין נוכראין (תניא שם).

47) רש"י ויקרא ג, א. וראה ג"כ רש"י תצוה כט, כב.

48) ראה רש"י צו ז, יב: נדר שלמים הללו, שלמי תודה הן. שם,יד: התודה קרוי שלמים.

49) ראה רש"י צו שם, יב: דבר הודאה על נס שנעשה לו.

שלום בעולם — וואס ער טוט אויף איז פאַרבונדן מיט „נס" (ותודה) —

איז רש"י שולל אויך די קס"ד, וואַרום מצד דער „פשטות" פון אַ אידן, לייכט ביי אים די אמונה פשוטה בה' אחד, און במילא איז ער „באמנה אתו ית"" אין אַלע מעמדים ומצבים אויף אַזוי פיל, אַז ביי אים איז מלכתחילה ניטאָ קיין אַרט אויף ענינים של היפך כו' פון עודנו ביהדותו[50].

דאָס גופא וואָס אַ איד פילט אַז ס'איז דאָ אַ מציאות של נסיון כו' פון וועלכן ער דאַרף זיך ראַטעוועז (ובפרט, אַז מ'זאָל דאַרפן אַנקומען צו אַ „נס"), ווייזט אַז ביי אים האָט זיך אַרײַנ־געמישט עפּעס וואָס איז ניט „אידיש" (ע"ד ווי חטאת ואשם, וואָס אַ איד מצד עצמו האָט קיין שייכות ניט דערצו), ווייל ע"פ טבע פון אַ איד האָט ער ניט קיין שייכות צו ענינים פון היפך הטוב.

און דערפון קומט אויך אַראָפּ אין גשמיות, אַז וועז אַ איד איז ווי עס באַדאַרף צו זיין, דאַרף ער ניט אַנקומען צו קיין נסים (ובמילא — קרבן תודה) בנוגע מצבו הגשמי, ווייל ע"פ טבע איז „ה' עמו", ובמילא — „ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך"[51],

און „באור פני מלך חיים"[52], דער אויר־בערשטער גיט אים אַלע ענינים פון בני חיי ומזוני, ובכולם — רוויחי.

(משיחת מוצש"ק פ' קרח תשל"ח)

---

50) ראה תניא פכ"ד, כה.

51) תהלים קכא, ה.

52) משלי טז, טו.